KULTURNI DOM NOVA GORICA

Glasba Galerija Film

GLASBENI ABONMA

46. koncertna sezona

2. koncert

Ponedeljek, **16. november 2026**, ob 20.15

Velika dvorana Kulturnega doma Nova Gorica

ENSEMBLE DISSONANCE

Lana Trotovšek, violina

Janez Podlesek, violina





Fantazija in fuga v g-molu, BWV 542 je v izvirniku orgelska skladba, ki jo je **Johann Sebastian Bach** napisal leta 1720 za avdicijo za mesto organista v Hamburgu. Fantazijo (namesto bolj običajnega preludija), ki napoveduje oblikovno svobodo in improvizacijo, je Bach kot izvrsten organist oblikoval logično in disciplinirano, skoraj razumsko, vendar pa je vanjo vlil rapsodičnost in dinamičnost. Izvrstna umetnina, ki predstavlja vrhunec harmonije baročnih fug, je s svojimi kvintnimi cikli revolucionirala pojem fuge kot oblike. Čeprav Bach mesta organista v Hamburgu ni dobil, ta fuga – znana tudi kot »velika« – še danes predstavlja krono njegovega orgelskega opusa.

Dvor mladega kneza Leopolda v Anhalt-Köthnu je bil predzadnja poklicna postaja na Bachovi glasbeni poti, ki se je začela leta 1703 z mestom organista v Arnstadtu in se leta 1723 končala z mestom kapelnika v cerkvi svetega Tomaža v Leipzigu, kjer je ostal do konca življenja. Vmes je bil med letoma 1708 in 1717 koncertni mojster v Weimarju, temu je sledilo mesto kapelnika na dvoru v Köthnu, kjer je deloval šest let. V tem obdobju naj bi nastali trije koncerti za eno ali več solističnih violin ob spremljavi godal in generalnega basa: v a-molu (BWV 1041) in E-duru (BWV 1042), ki ju je napisal za Josepha Spiessa, koncertnega mojstra v Köthnu, ter »dvojni« – za dve violini v d-molu (BWV 1043). Na tem posvetnem položaju mu ljubljene orgle niso bile na voljo. Odlično je obvladal tudi violino, violo da gamba in čembalo (oz. druge inštrumente s tipkami). Ker tukaj ni imel liturgičnih obveznosti, se je posvetil instrumentalni glasbi za različne zasedbe. To je bilo dobrodošlo, saj je bil do tedaj zadolžen pretežno za liturgično glasbo, te zadolžitve pa so ga pozneje ponovno čakale v Leipzigu. Med ohranjenimi deli za godala iz tega časa so še izvrstni *Brandenburški koncerti*.

Bach je bil že seznanjen s stvarmi, ki jih je Antonio Vivaldi ustvaril na področju glasbe za godala. Dobro je poznal njegov princip razumevanja pojma *concerti*, ki je temeljil na virtuoznem izmenjevanju med solistom, skupino solistov in celotnim ansamblom – orkestrom. Vse tri violinske koncerte z oznakami od BWV 1041 do BWV 1043 je Bach oblikoval v treh stavkih. Po vzoru italijanskih baročnih koncertov in po Vivaldiju so se stavki izmenjevali v kontrastnem tempu: hiter, počasen in hiter. Vendar Bach ni maral, da bi svojega vzornika kopiral, saj bi bilo to zanj preveč enostavno in morda niti ne zanimivo. Temu je dodal svoj podpis. Vivaldijev slog je spretno preoblikoval in individualiziral. Bachovi koncerti niso razpolagali s čutnostjo in lahkotnostjo Vivaldijeve glasbe, saj je bil Bach nemški protestant, ki ga je vera, še bolj kot podnebje in okolje, močno zaznamovala. Protestantstvo je zavračalo posvetne razkošnosti, v katerih naj bi se po Lutrovem razumevanju od srednjega veka dalje izgubljala Rimskokatoliška cerkev.

Koncert za violino, godala in continuo št. 2 v E-duru, BWV 1042 odpre po značaju svetel prvi stavek *Allegro*, pri katerem je Bach izhajal iz oblike ritornella, značilne za Vivaldijeve in baročne koncerte. Posluževal se je tudi drugih značilnosti, kot je na primer motivična gradnja, celoto je oblikoval v dovršen dialog med solistom in spremljevalno skupino *ripieno* v obliki da capo, pri katerem nobena stran ne prevlada nad drugo. Čeprav se ravnovesje med solistom in spremljevalnim ansamblom vseskozi ohranja, postane osrednja glasbena ideja stavka – izrazit motiv razloženega akorda, ki spominja na Vivaldijeve violinske koncerte – izhodišče za glasbeni razvoj in subtilne virtuozne okraske. Osrednji *Adagio* je s svojo spevnostjo skorajda arioznega značaja, v njem se violina prefinjeno prepleta z umirjeno in ponavljajočo se ostinatno basovsko linijo. Sklepni *Allegro assai* je v obliki rondoja plesno zasnovan in temu primerno živahen. V tem stavku Bach vse bolj poudarja bravurozne plati violine, dokler se na koncu ne vrne sklepni refren, ki se v hitrem ritmu silovito zapodi v zaključek.

V ***Koncertu za violino št. 1 v a-molu, BWV 1041***, tako kot v preostalih dveh iz tega časa, osrednji stavek zveni kot arija brez besed: je liričen, izrazno topel in nekoliko melanholičen. Prvi stavek se začne z oznako *Allegro*, čeprav ta ni izrecno zapisana, in je zasnovan v dvodobnem metrumu (dvočetrtinskem) ter v obliki ritornella. Kot je značilno za vse Bachove koncerte, je odnos med solistično violino in ansamblom uravnotežen in se razteza od tekmovalnega h kolektivnemu. Sklepni stavek *Allegro assai* je živahen, plesno zasnovan in blizu srednjeveškemu angleškemu plesu giga v triosminskem metrumu. V njem je v oblikovnem smislu mogoče zaslutiti konture rondoja.

Arioso iz Kantate BWV 156 je priredba uvodnega stavka, *Sinfonie*, iz sakralne kantate *»Ich steh mit einem Fuß im Grabe«*, ki je bila prvič izvedena v Leipzigu tretjo nedeljo po epifaniji, konec januarja 1729. Gre za

enega tistih očarljivih Bachovih počasnih stavkov, ki prevzema s svojo izvrstno melodično idejo. Glasba je, kot bi lebdela, kot sanjarjenje in je prirejena za različne zasedbe, od solo kitare do vokalne skupine. Čeprav je skladba elegantna in lirična, ima zapleteno zgodovino. *Sinfonia* je v izvirniku napisana za oboo, godala in generalni bas, očitno pa je nastala na podlagi starejšega, danes izgubljenega koncerta za oboo. Bach jo je pozneje predelal v osrednji stavek svojega *Koncerta za čembalo v f-molu, BWV 1056*.

Koncert za dve violini, godala in continuo v d-molu, BWV 1043 je izvrsten primer Bachove »kontrapunktične genialnosti«. Violini uporablja kot neodvisna glasova. Baročni mojster kontrapunkta razkriva svoj izjemen talent v povezovanju in organizaciji glasbenega gradiva. Koncert se začne s fugato z dvema kontrastnima temama, ki ju nato razvija v obliki ritornella, uporabljajoč tonaliteti g-mola in c-mola. Pred zaključkom stavka ponovno zaslišimo začetno temo. Čeprav opera ni bilo Bachovo področje, je bil kljub temu sposoben ustvarjati spevno – melodično glasbo, kar pride do izraza v drugem stavku tega koncerta *Largo, ma non tanto*. V sicilijanskem ritmu z dvanajstosminskim metrumom se violini prekrivata in prepletata. Obliko fuge napolni z močnim čustvom globoke vsebine. Po tem nežnem dialogu obeh violin nastopi sklepni *Allegro*, ki prav tako temelji na imitaciji in ponavljanju. Še bolj kot v prvem stavku se tu kažejo zametki sonatne oblike, preseneti pa tudi kratkotrajna modulacija v g-mol, preden se v zaključnem ritornellu znova vrne v domači d-mol.

Ljubljanski komorni ansambel **Ensemble Dissonance** deluje v različnih zasedbah, od godalnega kvarteta do komornega orkestra, njegov repertoar pa sega od baroka do sodobne glasbe in občasno tudi drugih glasbenih zvrsti. Posveča se poustvarjanju komorne glasbe na visoki umetniški ravni, naročanju novih kompozicij, sodelovanju z uveljavljenimi domačimi in tujimi umetniki ter vključevanju mladih ustvarjalcev in poustvarjalcev. V ansamblu se povezujejo člani Orkestra Slovenske filharmonije in Simfoničnega orkestra RTV Slovenija, pedagogi Akademije za glasbo v Ljubljani ter samostojni glasbeni umetniki. Ensemble Dissonance se je v zadnjih letih uveljavil kot rezidenčni komorni orkester Festivala Ljubljana, kjer redno nastopa na poletni in zimski ediciji festivala, na Slovenskih glasbenih dnevih in v sklopu lastnega cikla. Ustanovitelj in umetniški vodja ansambla je violončelist Klemen Hvala, njegovo delovanje pa zaznamujejo programska drznost, povezovanje različnih slogovnih obdobij in promocija bogate glasbene zgodovine slovenske prestolnice. Klemen Hvala je tudi podpisan pod obe priredbi skladb nocojšnjega koncerta.

Lana Trotovšek je slovenska violinistka, ki deluje kot solistka, komorna glasbenica in pedagoginja. Študirala je v Ljubljani, Salzburgu in Londonu, med njenimi učitelji pa so bili Majda Jamšek, Volodja Balžalorsky, Primož Novšak, Ruggiero Ricci, Vasko Vasilev, Boris Brovcin, Izak Raškovski in Rivka Golani. Kot solistka je nastopila z orkestri, kot so Londonski simfonični orkester, Londonski kraljevi filharmonični orkester, Orkester Marijinega gledališča iz Sankt Peterburga, Orkester Majskega glasbenega festivala v Firencah in Simfonični orkester RTV Slovenija. Sodelovala je s svetovno uveljavljenimi dirigenti, med njimi z Zubinom Mehto, Valerijem Gergijevom, Gianandreo Nosedo, Rafaelom Payarejem in Vasilijem Petrenkom. Ob osrednjem violinskem repertoarju se posveča tudi sodobni glasbi in manj izvajani literaturi; med drugim je izvedla koncerte Tan Duna, Deirdre Gribbin in Howarda Blaka ter z Ensemble Dissonance krstno predstavila violinski koncert Huga Wolfa. Je članica Tria Greenwich, profesorica violine na Konservatoriju za glasbo in ples Trinity Laban v Londonu in na Akademiji za glasbo v Ljubljani ter prejemnica nagrade Prešernovega sklada.

Violinist in pedagog **Janez Podlesek** je diplomiral na Akademiji za glasbo Univerze v Ljubljani v razredu Primoža Novšaka in tam končal tudi podiplomski študij. Petnajst let je bil koncertni mojster Orkestra Slovenske filharmonije, od leta 2018 pa deluje na Akademiji za glasbo v Ljubljani, kjer poučuje violino in komorno glasbo ter vodi Komorni godalni orkester Akademije za glasbo UL. Kot solist se pogosto posveča delom slovenskih skladateljev. Med pomembnejšimi so izvedbe skladb Uroša Kreka in Nine Šenk, med njimi tudi krstna izvedba njene skladbe *Into the Shades* na Svetovnih glasbenih dnevih leta 2015. Redno sodeluje z Ensemble Dissonance, triom Clavimerata in pianistom Janom Severjem.

Metka Sulič

Spored:

Johann Sebastian Bach (1685–1750)

Fantazija in fuga v g-molu, BWV 542 (prir. Klemen Hvala)

Koncert za violino, godala in continuo št. 2 v E-duru, BWV 1042
Allegro
Adagio
Allegro assai

Koncert za violino, godala in continuo št. 1 v a-molu, BWV 1041
Allegro
Andante
Allegro assai

Kantata »Ich steh mit einem Fuss im Grabe«, BWV 156 (prir. Klemen Hvala)
Sinfonia v f-molu. Arioso

Koncert za dve violini, godala in continuo v d-molu, BWV 1043
Vivace
Largo, ma non tanto
Allegro

Napovedujemo:

Ponedeljek, 7. december, ob 20.15
Velika dvorana

MOJSTROVINE V MALEM FORMATU
MNA3 TRIO
Matjaž Bogataj, violina
Maruša Turjak Bogataj, violončelo
Meta Fajdiga, klavir
Jan Krmelj, avtor besedilnih vložkov
46. Glasbeni abonma / 3. koncert - za abonma in izven

DECEMBRSKE PRAZNIČNE VSEBINE

Sreda, 2. december, 10.00–19.00
Avla Kulturnega doma Nova Gorica

MIKLAVŽEV SEJEM UNIKATNIH IZDELKOV

Sreda, 9. december, 16.00–19.00
Mestna galerija Nova Gorica

DELAVNICA IZDELOVANJA BOŽIČNIH OKRASKOV IN VOŠČILNIC Z ANO ZAVADLAV
Obvezna predhodna prijava: pr@kulturnidom-ng.si

Ponedeljek, 21. december, 10.00–19.00
Avla Kulturnega doma Nova Gorica

BOŽIČNI SEJEM UNIKATNIH IZDELKOV

KULTURNI DOM
NOVA GORICA

Glasba Galerija Film

E: pr@kulturnidom-ng.si
W: www.kulturnidom-ng.si
T: +386 (0) 5 335 40 13

www.kulturnidom-ng.si

Sponzor Glasbenega abonmaja:

triglav